O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
KRIMINOLOGIYA TADQIQOT INSTITUTI

KRIMINOLOGIYANING DOLZARB MASALALARI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to‘plami

TOSHKENT – 2026

O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti kengashining yig‘ilishida (2026 йил 28-сентябрдаги 10-сонли баённома) muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan

Mas’ul muharrir
O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), **B.E. Berdialiyev.**

Taqrizchilar:
siyosiy fanlar doktori, professor **I. Ergashev;**
yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent **D.Yu.Payziyev.**

Nashrga tayyorlovchilar:
falsafa doktori (PhD), professor **R.O. Nigmatov**; filologiya fanlar nomzodi **B.A. Yarov;** tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) **I.E. To‘raev**; falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent **Sh.Sh. Hasanov**; yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD) **U.A. Irisbekov; D.B.Mamarajabova.**

Kriminologiyaning dolzarb masalalari: Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami (2026-yil 25-sentyabr). – T.: O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti, 2026. – 313 b.

Mazkur to‘plamda Kriminologiyaning dolzarb masalalari, jinoyatchilikning zamonaviy tendensiyalari, uning sabab va shart-sharoitlarini aniqlash, jinoyatchilikning oldini olish hamda profilaktika tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Unda jinoyatchilikning miqdor va sifat ko‘rsatkichlari, uning hududiy va ijtimoiy xususiyatlari, zamonaviy kriminogen omillar, jinoyat sodir etuvchi shaxsning kriminologik tavsifi, viktimologik jarayonlar, shuningdek, jinoyatchilikka qarshi kurashish va uni barvaqt profilaktika qilishning samarali mexanizmlari tahlil qilingan.

Shuningdek, to‘plamda raqamlashtirish, sun’iy intellekt, kiberjinoyatchilik, uyushgan va transmilliy jinoyatchilik, yoshlar va voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi, oilaviy-maishiy nizolar, zo‘ravonlik bilan bog‘liq jinoyatlar kabi zamonaviy kriminologik muammolarga alohida e’tibor qaratilgan. Mavjud muammolarni bartaraf etish, ilg‘or xorijiy tajribani o‘rganish va milliy amaliyotga joriy etish, kriminologik prognozlash va ilmiy asoslangan profilaktika choralarini ishlab chiqish yuzasidan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

To‘plam huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlari, oliy ta’lim muassasalarining professor-o‘qituvchilari, olimlar, tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, talabalar va kursantlar, shuningdek, kriminologiya, jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklar profilaktikasi masalalari bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun mo‘ljallangan.

© O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti, 2026-y.

KIRISH

Hozirgi globallashuv, raqamlashtirish va ijtimoiy munosabatlarning tezkor transformatsiyasi sharoitida jinoyatchilikning mazmun-mohiyati, tuzilishi va namoyon bo‘lish shakllari ham sezilarli ravishda o‘zgarib bormoqda. Jinoyatchilikning an’anaviy ko‘rinishlari bilan bir qatorda kiberjinoyatchilik, transmilliy va uyushgan jinoyatchilik, raqamli texnologiyalar hamda sun’iy intellekt vositalaridan jinoiy maqsadlarda foydalanish bilan bog‘liq yangi kriminogen tahdidlarning yuzaga kelishi kriminologiya fani oldiga yangi ilmiy-nazariy va amaliy vazifalarni qo‘ymoqda.

Shu nuqtayi nazardan, jinoyatchilikni faqat huquqiy hodisa sifatida emas, balki ijtimoiy, iqtisodiy, demografik, psixologik, madaniy hamda institutsional omillar bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan murakkab ijtimoiy hodisa sifatida kompleks o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Jinoyatchilikning sabab va shart-sharoitlarini aniqlash, uning dinamikasi va tarkibiy xususiyatlarini tahlil qilish, kriminogen omillarni ilmiy asosda baholash hamda samarali profilaktik mexanizmlarni ishlab chiqish zamonaviy kriminologiyaning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

“Kriminologiyaning dolzarb masalalari” mavzusidagi mazkur ilmiy-amaliy konferensiya aynan ana shu muammolarni ilmiy muhokama qilish, nazariy yondashuvlar va amaliy tajribalarni uyg‘unlashtirish, jinoyatchilikka qarshi kurashish hamda uning oldini olish sohasida innovatsion va ilmiy asoslangan yechimlarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Konferensiya materiallarida jinoyatchilikning zamonaviy tendensiyalari, uning hududiy va ijtimoiy xususiyatlari, jinoyat sodir etuvchi shaxsning kriminologik portreti, viktimologik jarayonlar, retsidiv, yoshlar va voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi, ayollar jinoyatchiligi, uyushgan va transmilliy jinoyatchilik, zo‘ravonlik bilan bog‘liq jinoyatlar, kiberjinoyatchilik, raqamli muhitdagi xavflar, shuningdek, kriminologik prognozlash va profilaktikaning zamonaviy usullari kabi yo‘nalishlar qamrab olingan.

To‘plamga kiritilgan ilmiy maqolalarda jinoyatchilikka ta’sir etuvchi determinantlar, jinoiy xulq-atvor mexanizmlari, huquqbuzarliklar profilaktikasining tashkiliy-huquqiy va institutsional asoslari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati samaradorligini oshirish masalalari, shuningdek, ilg‘or xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Mualliflar tomonidan nazariy xulosalar bilan bir qatorda huquqni qo‘llash amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ham ilgari surilgan.

Mazkur ilmiy to‘plam kriminologiya sohasidagi zamonaviy ilmiy qarashlarni umumlashtirish, mavjud ilmiy muammolarni tizimli tahlil qilish, jinoyatchilikning yangi shakllarini o‘rganish va ularga qarshi samarali profilaktik choralarni belgilash nuqtayi nazaridan muayyan nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, konferensiya natijalari kriminologiya sohasida fundamental va amaliy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish, ilmiy muassasalar, oliy ta’lim tashkilotlari va huquqni muhofaza qiluvchi organlar o‘rtasidagi ilmiy hamkorlikni mustahkamlash, kriminologik tahlil va prognozlashning zamonaviy metodlarini amaliyotga joriy etish hamda jinoyatchilik profilaktikasining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Umid qilamizki, mazkur to‘plamda jamlangan ilmiy izlanishlar va amaliy takliflar kriminologiya fanining nazariy-metodologik asoslarini boyitish, milliy kriminologik tadqiqotlar sifatini oshirish va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ilmiy asoslangan yondashuvlarni shakllantirishga munosib hissa qo‘shadi.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI MAHALLALARIDA KRIMINOGEN XAVFNI BAHOLASH VA MANZILLI PROFILAKTIKANI TAKOMILLASHTIRISH

Kutlimuratov Maxmudjon Sharipbayevich,
O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti ilmiy xodimi

Annotatsiya. Maqolada Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida kriminogen xavfni baholashning hududiy mezonlari tahlil qilinib, jinoyatchilik dinamikasi, ijtimoiy-iqtisodiy, oilaviy-maishiy hamda infratuzilmaviy omillar o‘rtasidagi bog‘liqlik yoritilgan. Mahalla kesimida xavfni differensial baholash, profilaktika resurslarini manzilli taqsimlash va natijadorlikni aniq indikatorlar asosida o‘lchashga doir ilmiy-amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar. mahalla, kriminogen xavf, jinoyatchilik dinamikasi, hududiy diagnostika, manzilli profilaktika, xavf darajasi, kriminogen omil, mahalla yettiligi, raqamli monitoring, jamoat xavfsizligi.

Аннотация. В статье исследуются территориальные критерии оценки криминогенного риска в махаллях Республики Каракалпакстан. Раскрывается взаимосвязь динамики преступности с социально-экономическими, семейно-бытовыми и инфраструктурными факторами. Предложены научно-практические меры по дифференцированной оценке риска, адресному распределению профилактических ресурсов и измерению результативности профилактики.

Ключевые слова. махалля, криминогенный риск, динамика преступности, территориальная диагностика, адресная профилактика, уровень риска, криминогенный фактор, цифровой мониторинг, общественная безопасность.

Abstract. The article examines territorial criteria for assessing criminogenic risk in the mahallas of the Republic of Karakalpakstan. It explains the relationship between crime dynamics and socioeconomic, family, household, and infrastructure factors. Scientific and practical measures are proposed for differentiated risk assessment, targeted allocation of prevention resources, and outcome-based evaluation.

Keywords. mahalla, criminogenic risk, crime dynamics, territorial diagnostics, targeted prevention, risk level, criminogenic factor, digital monitoring, public safety.

Bugungi kunda jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish, jinoyatchilikning sabab va shart-sharoitlarini barvaqt aniqlash hamda ularni bartaraf etish davlatning huquqiy siyosatidagi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda jinoyatchilikka qarshi kurashish faqat sodir etilgan jinoyatlarni aniqlash va aybdor shaxslarni javobgarlikka tortish bilan cheklanib qolmasdan, jinoyat sodir etilishiga imkon beruvchi ijtimoiy, iqtisodiy, maishiy, hududiy va boshqa kriminogen omillarni oldindan aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan kompleks profilaktik yondashuvni talab etmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimining huquqiy asoslari shakllangan bo‘lib, uning asosiy maqsadi huquqbuzarliklarning sodir etilishiga olib keluvchi sabab va shart-sharoitlarni aniqlash, ularni bartaraf etish, fuqarolarning

huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish, shuningdek, huquqbuzarlik sodir etishga moyil shaxslarga nisbatan profilaktik ta’sir choralarini qo‘llashdan iborat. O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O‘RQ-371-son “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonunida huquqbuzarliklar profilaktikasining umumiy, maxsus, yakka tartibdagi va viktimologik profilaktika kabi asosiy turlari hamda uni amalga oshiruvchi subyektlarning vakolatlari belgilangan[1]. Mazkur huquqiy asos jinoyatchilikning oldini olishda profilaktik yondashuvning ustuvorligini belgilab, jinoyat sodir etilgandan keyingi ta’sir choralaridan tashqari, uning sabab va shart-sharoitlarini barvaqt bartaraf etishga yo‘naltirilgan tizimni shakllantirish imkonini berdi.

Jinoyatchilik profilaktikasi tizimida mahalla institutining ahamiyati alohida o‘rin tutadi. Chunki mahalla aholi bilan bevosita muloqot amalga oshiriladigan, shaxsning ijtimoiy muhiti, oilaviy-maishiy munosabatlari, ta’lim va mehnat faoliyati, bo‘sh vaqtini o‘tkazishi hamda boshqa ijtimoiy munosabatlari shakllanadigan eng muhim hududiy muhit hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, jinoyatchilikning sabab va shart-sharoitlarini aniqlashda hamda ularga nisbatan profilaktik ta’sir choralarini qo‘llashda mahalla darajasidagi ma’lumotlar muhim kriminologik ahamiyat kasb etadi.

Mahalla hududida jinoyatchilikning shakllanishi va namoyon bo‘lishi bir qator hududiy xususiyatlarga bog‘liq. Xususan, aholi zichligi, demografik tarkib, ishsizlik darajasi, aholining ijtimoiy-iqtisodiy holati, oilaviy-maishiy munosabatlar, jamoat joylarining holati, transport infratuzilmasi, savdo va xizmat ko‘rsatish obyektlarining joylashuvi, ko‘cha va hududlarning yoritilganligi, videokuzatuv vositalari bilan ta’minlanganlik, kriminogen nuqtalarning mavjudligi, muqaddam sudlangan shaxslarning yashashi, yoshlar o‘rtasidagi ijtimoiy muammolar kabi omillar muayyan hududdagi kriminogen vaziyatga turlicha ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu bois jinoyatchilik profilaktikasini faqat respublika, viloyat yoki tuman kesimidagi umumiy statistik ko‘rsatkichlar asosida tashkil etish har doim ham yetarli samara bermaydi. Chunki bir tuman yoki shahar hududida jinoyatchilik darajasi nisbatan past bo‘lishi mumkin, ammo uning tarkibidagi ayrim mahallalarda jinoyatlarning yuqori konsentratsiyasi kuzatilishi ehtimoldan xoli emas. Aksincha, umumiy jinoyatchilik darajasi yuqori bo‘lgan hudud tarkibida kriminogen vaziyati barqaror mahallalar ham mavjud bo‘lishi mumkin. Demak, jinoyatchilikni profilaktika qilishda **hududiy differensiatsiya va manzilli yondashuv** muhim ahamiyatga ega.

Mazkur yondashuvning mohiyati har bir mahallada jinoyatchilikning holati, dinamikasi, tarkibi, sodir etilish xususiyatlari va ularga ta’sir qiluvchi kriminogen omillarni alohida o‘rganishdan iborat. Bunday yondashuv profilaktika resurslarini umumiy tarzda taqsimlash o‘rniga, kriminogen xavf darajasi yuqori bo‘lgan hududlar, obyektlar va shaxslarga maqsadli yo‘naltirish imkonini beradi.

O‘zbekistonda mahalla darajasida xavfsiz muhitni shakllantirishga qaratilgan davlat siyosati so‘nggi yillarda yanada kuchaytirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 3-yanvardagi PQ-1-son qarorida 2025-yilda respublika mahallalarida xavfsiz muhitni yaratish va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish tizimi samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar belgilangan[2]. Ushbu yondashuvda mahalladagi kriminogen vaziyatni barqarorlashtirish, profilaktika

subyektlarining hamkorligini kuchaytirish va huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olishga alohida e’tibor qaratilgan.

Shuningdek, jamoat xavfsizligini ta’minlash sohasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlarda mahalladagi jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning asl omillarini ilmiy yondashuv asosida o‘rganish, olingan ilmiy xulosa va tavsiyalarni amaliyotga joriy etish hamda ularning natijadorligini baholash vazifalari belgilab berilgan[3]. Bu esa mahalla hududida jinoyatchilikni o‘rganishda faqat statistik ma’lumotlarni qayd etish bilan cheklanmasdan, jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini kriminologik jihatdan tahlil qilish va shu asosda amaliy profilaktika mexanizmlarini ishlab chiqish zaruratini ko‘rsatadi.

Ayniqsa, mahallalarda ijtimoiy profilaktika obyektlarini barvaqt aniqlash, ular bilan uzluksiz va tizimli ishlash mexanizmlarini shakllantirish, jinoyat sodir etishga qulay bo‘lgan ovloq va chekka joylarni xavfsiz hududlarga aylantirish, “mahalla yettiligi” faoliyatini raqamlashtirish hamda yagona boshqaruv va nazorat mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish kabi vazifalar belgilangan. Mazkur vazifalar jinoyatchilik profilaktikasida hududiy ma’lumotlardan foydalanish, kriminogen omillarni aniqlash va profilaktik ta’sirni mahallaning o‘ziga xos xususiyatlariga moslashtirishning ahamiyatini yanada oshiradi.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida mazkur masala alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Chunki hududning geografik joylashuvi, aholi punktlarining o‘ziga xosligi, shahar va qishloq hududlarining nisbati, aholining ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari, infratuzilma va xizmat ko‘rsatish obyektlarining hududiy taqsimoti, ayrim hududlarning chekka joylashganligi kabi omillar jinoyatchilikning shakllanishiga turlicha ta’sir qilishi mumkin. Shu sababli Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikni hududiy jihatdan o‘rganish va profilaktika mexanizmlarini shu xususiyatlar asosida takomillashtirish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy, statistik, kriminologik kuzatuv va hududiy differensiatsiya usullaridan foydalanildi. Empirik bazani 2021–2025-yillarda Qoraqalpog‘iston Respublikasida ro‘yxatga olingan jinoyatlar, ayrim jinoyat turlari va jinoyat sodir etganligi aniqlangan shaxslar haqidagi rasmiy ochiq ma’lumotlar tashkil etdi. Tahlil birlamchi statistik ko‘rsatkichlarni tavsiflash bilan cheklanmay, ularni mahallalarning ijtimoiy, demografik va infratuzilmaviy xususiyatlari bilan bog‘liq holda talqin qilishga qaratildi.

Rasmiy statistik ma’lumotlar Qoraqalpog‘iston Respublikasida jinoyatchilik ko‘rsatkichlarida 2021-2025-yillar davomida sezilarli o‘zgarishlar bo‘lganini ko‘rsatadi. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining ochiq ma’lumotlar bazasiga ko‘ra, Qoraqalpog‘iston Respublikasida ro‘yxatga olingan jinoyatlar soni 2021-yilda 3 306 tani, 2022-yilda 3 367 tani, 2023-yilda 3 554 tani, 2024-yilda 4 673 tani va 2025-yilda 5 117 tani tashkil etgan [4].

Mazkur ma’lumotlardan ko‘rinib turibdiki, 2021-yildan 2025-yilgacha Qoraqalpog‘iston Respublikasida ro‘yxatga olingan jinoyatlar soni 1 811 taga, ya’ni taxminan 54,8 foizga oshgan. Bunda 2021-2023 yillarda nisbatan barqaror o‘sish kuzatilgan bo‘lsa, 2024-yilda jinoyatlar soni 2023-yilga nisbatan 1 119 taga, 2025-

yilda esa 2024-yilga nisbatan yana 444 taga ko‘paygan. Ushbu dinamika jinoyatchilik holatini chuqur kriminologik tahlil qilish, uning hududiy taqsimoti va sabablarini aniqlash zaruratini yuzaga keltiradi[5].

Shu bilan birga, jinoyatchilikning umumiy sonining o‘sishini avtomatik ravishda profilaktika tizimining samarasizligi sifatida baholash ilmiy jihatdan to‘g‘ri bo‘lmaydi. Bunda jinoyatlarni qayd etish darajasi, jinoyatchilikni aniqlash amaliyotidagi o‘zgarishlar, jinoyat tarkibining transformatsiyasi, aholi soni va demografik o‘zgarishlar, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning aniqlash faoliyati va boshqa omillar ham hisobga olinishi lozim. Shuning uchun mazkur statistik dinamika jinoyatchilikni faqat son jihatidan emas, balki **tarkibiy va hududiy xususiyatlar** nuqtai nazaridan o‘rganish zaruratini ko‘rsatuvchi empirik asos sifatida qaralishi lozim.

Qoraqalpog‘iston Respublikasida jinoyatchilikning ayrim turlari bo‘yicha ham sezilarli dinamik o‘zgarishlar kuzatilgan. Masalan, rasmiy statistikaga ko‘ra, o‘g‘rilik jinoyatlari soni 2021-yilda 411 tani, 2022-yilda 396 tani, 2023-yilda 394 tani, 2024-yilda 1 349 tani va 2025-yilda 1 832 tani tashkil etgan[5]. Demak, 2021-2025-yillarda o‘g‘rilik jinoyatlari soni 1 421 taga oshgan.

O‘g‘rilik jinoyatlari dinamikasidagi bunday keskin o‘zgarish jinoyatchilik profilaktikasida jinoyat turlarining hududiy konsentratsiyasini aniqlash zaruratini ko‘rsatadi. Xususan, o‘g‘riliklar qaysi mahallalarda, qanday obyektlarda, qaysi vaqt oralig‘ida, qanday sharoitlarda va qanday shaxslar tomonidan sodir etilayotgani alohida tahlil qilinishi lozim. Bunday tahlil natijasida jinoyat sodir etilishiga imkon beruvchi hududiy omillarni, masalan, yoritilmagan ko‘chalar, nazoratsiz hududlar, savdo obyektlari, avtoturargohlar, xonadonlar va boshqa obyektlardagi xavfsizlik kamchiliklarini aniqlash mumkin.

Jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini o‘rganishda jinoyat sodir etgan shaxslarning ijtimoiy-demografik xususiyatlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Rasmiy statistikaga ko‘ra, Qoraqalpog‘iston Respublikasida jinoyat sodir etganligi aniqlangan shaxslar soni 2021-yilda 2 519 tani, 2022-yilda 2 785 tani, 2023-yilda 3264 tani, 2024-yilda 2 007 tani va 2025-yilda 1 832 tani tashkil etgan[6]. Bu ko‘rsatkichlar jinoyatlar soni bilan jinoyat sodir etgan shaxslar soni o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri bir xil dinamika mavjud emasligini ko‘rsatadi. Shu sababli jinoyatchilik profilaktikasida faqat jinoyatlar statistikasini emas, balki jinoyat sodir etgan shaxslarning xususiyatlarini ham kompleks o‘rganish zarur.

Mahalla hududida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini tadqiq etishda “kriminogen omil” tushunchasiga alohida e’tibor qaratish lozim. Kriminogen omillar deganda jinoyatchilikning shakllanishi va rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatuvchi ijtimoiy, iqtisodiy, ma’naviy-ruhiy, tashkiliy, hududiy va boshqa shart-sharoitlar tushuniladi. Mahalla kesimida bunday omillarni aniqlash profilaktikaning eng muhim vazifalaridan biri bo‘lib, chunki jinoyatlarning oldini olish samaradorligi ko‘p jihatdan uni keltirib chiqarayotgan sabab va shart-sharoitlarni bartaraf etish darajasiga bog‘liq.

Kriminogen omillarni shartli ravishda bir nechta guruhga ajratish mumkin.

Birinchi guruhga ijtimoiy-iqtisodiy omillar - ishsizlik, kam ta’minlanganlik, doimiy daromad manbaining mavjud emasligi, mehnat bozoridagi muammolar va ijtimoiy himoyaga ehtiyojning yuqoriligi kiradi.

Ikkinchi guruhni oilaviy-maishiy omillar - oilaviy nizolar, notinch oilalar, bolalar tarbiyasidagi muammolar, ota-ona nazoratining yetarli emasligi tashkil etadi.

Uchinchi guruhga shaxsiy va ijtimoiy-psixologik omillar - huquqiy madaniyatning pastligi, jinoiy muhit ta’siri, alkogolizm va boshqa salbiy odatlar kiradi.

To‘rtinchi guruhni hududiy-infratuzilmaviy omillar - yoritilmagan ko‘chalar, tashlandiq yoki nazoratsiz obyektlar, xavfsizlik vositalari bilan ta’minlanmagan hududlar tashkil etadi.

Bunday tasnif profilaktika choralarini kriminogen omilga mos ravishda belgilash imkonini beradi. Masalan, ishsizlik asosiy omil bo‘lgan mahallada bandlik va kasbga o‘qitish choralari ustuvor bo‘lishi lozim. Yoshlar o‘rtasidagi nazoratsizlik asosiy muammo bo‘lgan mahallada ta’lim, sport, madaniy tadbirlar va ota-onalar bilan ishlash choralari kuchaytirilishi zarur. Ko‘cha va jamoat joylarida sodir etiladigan jinoyatlar ustun bo‘lgan hududlarda esa videokuzatuv, yoritish, patrullik va hududiy nazorat mexanizmlarini takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Demak, jinoyatchilik profilaktikasida “bir mahalla - bir xil profilaktika” yondashuvidan voz kechib, **“muayyan mahalla - muayyan kriminogen omil - muayyan profilaktik chora”** prinsipini shakllantirish ilmiy va amaliy jihatdan maqsadga muvofiqdir.

Mahallada profilaktika subyektlarining hamkorligi mazkur jarayonning muhim tashkiliy elementi hisoblanadi. Amalda mahalla raisi, profilaktika inspektori, hokim yordamchisi, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, ijtimoiy xodim va soliq inspektori kabi subyektlar mahalla hayotining turli yo‘nalishlarida faoliyat yuritadi. 2025-yil 1-dekabrdagi Vazirlar Mahkamasining 754-son qaroriga 2-ilova bilan tasdiqlangan Nizomda “Obod va xavfsiz mahalla” tamoyili asosida ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirishda mazkur subyektlar va boshqa davlat organlari o‘rtasida o‘zaro hamkorlik mexanizmlari belgilangan[9].

Biroq profilaktika subyektlarining mavjudligi o‘z-o‘zidan samarali profilaktika tizimini ta’minlamaydi. Ularning faoliyati o‘zaro muvofiqlashtirilgan, ma’lumotlar bilan ta’minlangan va aniq natijaga yo‘naltirilgan bo‘lishi lozim. Shu nuqtai nazardan, mahallada har bir kriminogen muammo bo‘yicha “muammo - mas’ul subyekt - profilaktik chora - amalga oshirish muddati - natija” tizimini joriy etish maqsadga muvofiq.

Bunday mexanizmda profilaktika inspektori faqat jinoyat sodir etilganidan keyin chora ko‘ruvchi subyekt sifatida emas, balki mahalladagi kriminogen vaziyatni tahlil qiluvchi, xavfli hudud va obyektlarni aniqlovchi, profilaktika subyektlari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi va profilaktik choralarning natijadorligini baholovchi asosiy tashkiliy subyekt sifatida namoyon bo‘lishi lozim.

Mahalla hududida jinoyatlarning oldini olishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. 2025-yilga oid normativ hujjatlarda “mahalla yettiligi” faoliyatini to‘liq raqamlashtirish, platformalarni birlashtirish orqali yagona boshqaruv va nazorat mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish, ijtimoiy profilaktika

obyektlarini barvaqt aniqlash va ular bilan tizimli ishlash vazifalari belgilangan[3]. Bu esa kelgusida mahallada jinoyatchilik profilaktikasini ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv modeliga o‘tkazish uchun huquqiy va tashkiliy zamin yaratadi.

Raqamli profilaktika mexanizmida jinoyatlar, huquqbuzarliklar, kriminogen omillar, profilaktika hisobidagi shaxslar, xavfli obyektlar, profilaktik tadbirlar va ularning natijalari to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yagona axborot muhitida integratsiyalash mumkin. Bunda asosiy maqsad ma’lumotlarni ko‘paytirish emas, balki ular asosida profilaktik qaror qabul qilish samaradorligini oshirishdan iborat bo‘lishi lozim.

Mahallalarning kriminogen xavf darajasini baholash ham jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini o‘rganishning muhim yo‘nalishi hisoblanadi. Hududlarni jinoyatlar soniga qarabgina tasniflash yetarli emas. Bunda aholi soni, jinoyatlarning dinamikasi, jinoyat turlari, takroriy jinoyatlar, xavf guruhlari, kriminogen nuqtalar, ijtimoiy profilaktika obyektlari va profilaktika natijalarini kompleks hisobga olish zarur.

Shu asosda mahallalarni shartli ravishda past, o‘rta va yuqori kriminogen xavfli hududlarga ajratish mumkin. Past xavfli mahallalarda asosiy e’tibor umumiy profilaktika va xavfning barqaror saqlanishini ta’minlashga qaratilsa, o‘rta xavfli mahallalarda muayyan kriminogen omillarga nisbatan manzilli profilaktika choralari kuchaytiriladi. Yuqori xavfli mahallalarda esa profilaktika subyektlarining kengaytirilgan hamkorligi, kriminogen nuqtalarni bartaraf etish, xavf guruhlari bilan individual ishlash va hududiy nazorat choralarini kuchaytirish talab etiladi.

Shu tariqa profilaktika resurslarini hududlarning real kriminogen ehtiyojidan kelib chiqib taqsimlash imkoniyati paydo bo‘ladi. Bu esa profilaktika tizimining samaradorligini oshirish bilan birga, inson, moliyaviy va tashkiliy resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi.

Mavzuning yana bir muhim jihati profilaktika natijadorligini baholash mezonlarini takomillashtirish bilan bog‘liq. Amaliyotda profilaktika ishlarining samaradorligi ko‘p hollarda o‘tkazilgan profilaktik tadbirlar soni, profilaktik suhbatlar, yig‘ilishlar yoki reydlar miqdori bilan baholanishi mumkin. Biroq mazkur ko‘rsatkichlar profilaktikaning haqiqiy natijasini to‘liq aks ettirmaydi.

Ilmiy nuqtai nazardan profilaktika natijadorligi jinoyatchilik dinamikasi bilan bir qatorda kriminogen omillarning bartaraf etilganligi, xavf guruhlarida ijobiy o‘zgarishlar yuzaga kelganligi, takroriy jinoyatlarning kamayishi, kriminogen nuqtalar sonining qisqarishi, jamoat joylarining xavfsizligi oshishi va profilaktika subyektlari o‘rtasidagi hamkorlik natijadorligi orqali baholanishi lozim.

Shu nuqtai nazardan profilaktika faoliyatini **“qancha tadbir o‘tkazildi?”** degan mezondan **“qaysi kriminogen omil bartaraf etildi va buning natijasida kriminogen xavf qanchalik kamaydi?”** degan natijaviy mezonga o‘tkazish maqsadga muvofiq.

Mahalla hududida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini o‘rganishning ilmiy ahamiyati ham aynan shunda namoyon bo‘ladiki, hududiy kriminogen vaziyatni aniqlash profilaktika mexanizmlarini differensiatsiya qilish uchun empirik asos yaratadi. Ya’ni tadqiqot natijasida faqat “Qoraqalpog‘istonda jinoyatchilik darajasi qanday?’ degan savolga emas, balki “qaysi mahallalarda qaysi jinoyatlar ko‘proq sodir

bo‘lmoqda?”, “ularga qaysi omillar ta’sir qilmoqda?”, “qaysi profilaktika subyekti ushbu omilni bartaraf etishi mumkin?” va “qo‘llanilgan chora qanchalik samarali bo‘ldi?” kabi savollarga ham javob olish imkoni paydo bo‘ladi.

Mazkur masala huquqbuzarliklar profilaktikasining zamonaviy paradigmasi bilan ham uyg‘unlashadi. Chunki profilaktika tizimining maqsadi faqat huquqbuzarlik sodir etgan shaxsga ta’sir ko‘rsatish emas, balki jinoyatchilikni keltirib chiqaruvchi muhitni o‘zgartirish, xavf omillarini kamaytirish va jamoat xavfsizligini ta’minlashdan iborat. Shu ma’noda mahalla profilaktikasi **shaxsga yo‘naltirilgan**, **oilaga yo‘naltirilgan**, **obyektga yo‘naltirilgan** va **hududga yo‘naltirilgan** profilaktika choralarining o‘zaro bog‘liq tizimi sifatida qaralishi lozim.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi yana shu bilan belgilanadiki, Qoraqalpog‘iston Respublikasida jinoyatchilik dinamikasi bilan bir qatorda uning ichki tarkibi va jinoyat sodir etuvchi shaxslarning xususiyatlari ham o‘zgarib bormoqda. Masalan, 2021-2025 yillarda 16-17 yoshdagi jinoyat sodir etganligi aniqlangan shaxslar soni 46 nafardan 88 nafarga oshgan bo‘lsa, 25-30 yoshdagi shaxslar soni 458 nafardan 602 nafarga o‘zgargan.[7; 8] Bu esa profilaktika choralarini yosh, ijtimoiy holat va hududiy muhitga qarab differensiatsiya qilish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Shu bilan birga, jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini o‘rganishda faqat statistik ma’lumotlar emas, balki kriminologik kuzatuv, profilaktika inspektorlari va mahalla subyektlari bilan ekspert so‘rovlari, jinoyat sodir etilgan joylarni o‘rganish, jinoyatlar xaritasini shakllantirish, jinoyatlarning vaqt va joy bo‘yicha konsentratsiyasini tahlil qilish kabi empirik usullardan ham foydalanish maqsadga muvofiq.

Bunday kompleks yondashuv Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikning real hududiy manzarasini shakllantirish, kriminogen omillarning o‘zaro ta’sirini aniqlash va profilaktika mexanizmlarining qaysi elementlari eng samarali ekanini baholash imkonini beradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, mazkur tadqiqotda jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini o‘rganishni uch bosqichda amalga oshirish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

birinchi bosqichda - Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida 2021-2025-yillardagi jinoyatchilik dinamikasi, tarkibi va hududiy taqsimoti tahlil qilinadi;

ikkinchi bosqichda - jinoyatchilikning hududiy konsentratsiyasiga ta’sir qiluvchi ijtimoiy-iqtisodiy, oilaviy-maishiy, demografik, shaxsiy va infratuzilmaviy kriminogen omillar aniqlanadi;

uchinchi bosqichda - aniqlangan kriminogen omillar va xavf darajasidan kelib chiqib, mahalla darajasida manzilli profilaktika mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Maqolaning asosiy maqsadi Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini kriminologik jihatdan tahlil qilish hamda aniqlangan hududiy va kriminogen xususiyatlardan kelib chiqib, jinoyatlar profilaktikasining samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Shu asosda mahalla hududida jinoyatchilik profilaktikasining takomillashtirilgan modeli sifatida quyidagi mantiqiy zanjirni taklif etish mumkin:

kriminologik diagnostika - hududiy xavfni baholash - kriminogen omillarni aniqlash - profilaktika obyektini belgilash - mas'ul subyektni biriktirish - manzilli profilaktika chorasini qo'llash - natijadorlikni baholash - qayta kriminologik diagnostika.

Mazkur model profilaktik faoliyatni bir martalik tadbirlar yig'indisidan uzluksiz boshqaruv sikliga aylantirish imkonini beradi.

Shuningdek, mahalladagi jinoyatchilik profilaktikasini takomillashtirishda "mahalla yettiligi"ning imkoniyatlaridan samarali foydalanish, ular o'rtasida ma'lumot almashinuvini kuchaytirish va har bir kriminogen muammo bo'yicha aniq mas'ul subyektni belgilash muhimdir. "Obod va xavfsiz mahalla" tamoyili asosida ijtimoiy profilaktika tadbirlarini amalga oshirish tartibida ham mahalla raisi, hokim yordamchisi, profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, ijtimoiy xodim va soliq inspektori o'rtasida hamkorlik mexanizmlari nazarda tutilgan.[9]

Bundan tashqari, 2025-yildagi normativ yondashuvlarda mahallalardagi jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning asl omillarini ilmiy asosda o'rganish va olingan natijalarni amaliyotga joriy etishga alohida urg'u berilgan.[3] Bu holat mazkur tadqiqotning amaliy ahamiyatini ham belgilaydi. Chunki tadqiqot natijalari Qoraqalpog'iston Respublikasi mahallalarida kriminogen vaziyatni baholash, resurslarni manzilli taqsimlash va profilaktika subyektlarining faoliyatini natija asosida baholashda foydalanilishi mumkin.

Tahlil natijasida mahalla darajasidagi profilaktikani tashkil etish uchun "kriminologik diagnostika – xavfni differensial baholash – manzilli chora – mas'ul subyekt – natijadorlik monitoringi" siklik modeli asoslandi. Modelning yangiligi shundaki, unda jinoyatlar soni yakka mezon sifatida emas, balki jinoyat dinamikasi, takroriylik, xavf guruhlari, kriminogen nuqtalar, ijtimoiy muammolar va profilaktika natijalari bilan birgalikda baholanadi.

Amaliyotga quyidagi takliflarni joriy etish maqsadga muvofiq: birinchidan, har bir mahalla uchun davriy yangilanadigan kriminogen xavf pasportini shakllantirish; ikkinchidan, "muammo – omil – mas'ul subyekt – muddat – natija" elektron monitoring kartasini yuritish; uchinchidan, profilaktika resurslarini past, o'rta va yuqori xavf darajasiga muvofiq differensial taqsimlash; to'rtinchidan, samaradorlikni tadbirlar soni bilan emas, bartaraf etilgan xavf omillari va takroriy jinoyatlarning kamayishi bilan baholash.

Shunday qilib, Qoraqalpog'iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini tadqiq etish jinoyatchilik statistikasini oddiy tavsiflashdan iborat emas, balki jinoyatlarning hududiy konsentratsiyasi, kriminogen omillar, xavf guruhlari, profilaktika subyektlari va hududiy muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga qaratilgan kompleks kriminologik tadqiqotdir.

Mazkur yondashuv asosida jinoyatchilik profilaktikasini "umumiy" choralardan "manzilli" choralarga, "reaktiv" profilaktikadan "proaktiv" profilaktikaga va "tadbirlar soni"ga asoslangan baholashdan "erishilgan natija"ga asoslangan baholash tizimiga bosqichma-bosqich o'tkazish mumkin.

Shu sababli Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlarini aniqlash va ulardan kelib chiqib profilaktika mexanizmlarini takomillashtirish nafaqat amaliy ehtiyoj, balki huquqbuzarliklar profilaktikasi nazariyasi va amaliyoti uchun muhim ilmiy vazifa hisoblanadi. Mazkur tadqiqotda olingan natijalar mahalla darajasida kriminogen vaziyatni baholash, profilaktika subyektlarining faoliyatini muvofiqlashtirish, kriminogen omillarni barvaqt bartaraf etish va jamoat xavfsizligini ta’minlashning samarali mexanizmlarini shakllantirishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

‘z
bекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари тўплами, 2025 йил, 34-сон (1210). Маҳаллаларда жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг асл омилларини илмий ўрганиш, ижтимоий профилактика объектларини барвақт аниқлаш, “маҳалла еттилиги” фаолиятини
bекистон Республикаси Миллий статистика қўмитаси. «Рўйхатга олинган жиноятлар сони (ҳудудлар бўйича)», SIAT очиқ маълумотлар базаси, 2.04.09.0001-код. Маълумотлар 2026 йил 22 апрелда янгиланган. https://siat.stat.uz/data/800.
bекистон Республикаси Миллий статистика қўмитаси. «Рўйхатга олинган ўғрилик жиноятлари сони (жами)», SIAT очиқ маълумотлар базаси, 2.04.09.0021-код. Маълумотлар 2026 йил 22 апрелда янгиланган. https://siat.stat.uz/data/800.
bекистон Республикаси Миллий статистика қўмитаси. «Жиноят содир этганлиги аниқланган шахслар сони (жами)», SIAT очиқ маълумотлар базаси, 2.04.09.0002-код. Маълумотлар 2026 йил 22 апрелда янгиланган. https://siat.stat.uz/data/1072.
bекистон Республикаси Миллий статистика қўмитаси. «Жиноят содир этганлиги аниқланган 16–17 ёшдаги шахслар сони», SIAT очиқ маълумотлар базаси, 2.04.09.0015-код.
bекистон Республикаси Миллий статистика қўмитаси. «Жиноят содир этганлиги аниқланган 25–30 ёшдаги шахслар сони», SIAT очиқ маълумотлар базаси, 2.04.09.0017-код.
bекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 1 декабрдаги 754-сон қарорига 2-илова. «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойили асосида маҳаллаларда ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш тартиби тўғрисидаги Низом. https://lex.uz/uz/docs/7872510.

MUNDARIJA

Kirish so‘zi.....**3**

1. Нигматов Руфтулло Олимджонович – “Основные характеристики британской модели предупреждения преступности”.....**5**

2. Матчанов Алимжан Атабаевич – “Кибержиноятчиликни криминологик прогнозлаш ва унинг олдини олишда ички ишлар органлари фаолиятини такомиллаштириш”.....**12**

3. Xudoyberdiyev Ahror Qosimaliyevich – “O‘zbekistonda huquqbuzarliklarning oldini olishda aholi huquqiy ongi va madaniyatini oshirish istiqbollari”.....**17**

4. Хужакулов Сиёвуш Бахтиёрович – “Криминологик диагностика ва прогнозлашда рақамли технологиялардан фойдаланиш”.....**20**

5. Сирлиев Бахтиёр Назарович – “Криминологические и психологические основания подготовки кадров органов внутренних дел: практическая модель предупреждения служебной делинквентности”.....**27**

6. Ummatov Muhammadrasul Tursunovich – “O‘zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari va uning qonunchilik tizimidagi o‘rni”.....**32**

7. Musayev Djamaliddin Kamalovich – “Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishda xalqaro-huquqiy hamkorlik”.....**37**

8. Пайзиев Дилшат Юлдашбаевич – “Навоий вилоятида жиноятчилик тенденциялари ва криминоген вазиятнинг ўзига хос хусусиятлари”.....**43**

9. Hasanov Sharofiddin Shamshurovich – “Raqamli makonda kiberjinoyatchilik: kriminologik tahlil va profilaktikaning zamonaviy mexanizmlari”.....**48**

10. Umirzakov Begzod Ataboevich – “Kriminologik bilimlarni huquqni muhofaza qilish faoliyatiga joriy etish: muammolar va samaradorlikni oshirish yo‘llari”.....**54**

11. Saitqulov Qodirali Abdisalimovich – “Ekologiya sohasidagi jinoyatlarning kriminologik tavsifi va oldini olishning zamonaviy mexanizmlari”.....**59**

12. Abdullayev Sardorbek Usmonxudjayevich – “Kriminogen xulq-atvor profilaktikasida psixologik diagnostika va individual ta’sir mexanizmlarining integratsiyasi” **64**

13. Ирисбеков Улуғбек Асқарбекович – “Уюшган жиноятчиликнинг замонавий криминологик тавсифи ва унга қарши курашишнинг самарали механизмлари” **70**

14. To‘raev Ilhomjon Esanovich – “Internet tarmog‘ida giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishning zamonaviy usullari” **78**

15. To‘xtashev Hikmatilla Ismatillayevich – “Ekologik huquqbuzarliklarning oldini olishda ruxsat berish va litsenziyalash mexanizmlarining kriminologik ahamiyati” **84**

16. Исаев Сардор Алишерович – “Ишсизлар томонидан содир этиладиган жиноятларнинг криминологик тавсифи ва профилактикаси”.....**95**

17. Aslanov Bobur Tuxtayevich – “Uyushgan jinoyatchilik latentligini aniqlashning zamonaviy kriminologik yondoshuvlari va uni milliy tizimga joriy etish”.....**108**

18. Turaxodjayev Najmiddin Sadirovich – “Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning masofaviy axborot almashish tizimlarida ma’lumot hayotiy sikli va boshqaruv konturi”.....**113**

19. Шодиев Абдукарим Абдурахмонович – “Янги Ўзбекистонда жазони ижро этиш тизимида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг амалий натижалари”.....**119**

20. Тиллаходжаев Баҳодир Абдуллахонович – “Синтетик гиёҳвандлик воситалари ноқонуний айланмасининг олдини олиш: ички ишлар органлари фаолиятининг замонавий криминологик модели”.....**123**

21. Джурабаев Рустам Тураббоевич – “Қидирувдаги шахсларни аниқлаш ва ушлашни криминологик таъминлашнинг замонавий йўналишлари”.....**129**

22. Allayorov Djura Xaykalovich – “Zamonaviy rahbar faoliyatida hissiy holatlarni o‘rni” **134**

23. Choriyev Mirsardor Abdimo’min o’g’li – “Ijtimoiy-iqtisodiy hayot liberallashishi jarayonining jinoyatchilikka ta’siri haqidagi mushohadalar” **138**

24. Хамидов Асилбек Алишер ўғли – “Ўзбекистон Республикасида киберфирибгарлик жиноятларига қарши курашишнинг ҳуқуқий асослари: замонавий ҳолат ва такомиллаштириш йўналишлари” **148**

25. Убайдуллаева Дилноза Акмаловна – “Болаларни зўравонликнинг барча шаклларидан ҳимоя қилиш: ҳуқуқий ислоҳотлар ва илмий-назарий таҳлили” **156**

26. Ешмуратов Шерали Бахитович – “Ички ишлар органлари фаолиятида вояга етмаганлар томонидан содир этилган ҳуқуқбузарликларни олдини олишнинг криминологик чоралари” **161**

27. Tursunov Akramjon Baxodirjon o‘g‘li – “Mahkumlar huquqlarini ta’minlashda ozodlikdan mahrum qilish jazosini ijro etuvchi jazoni ijro etish muassasalari xodimlarining huquqiy maqomini takomillashtirish” **166**

28. Samiyev Mironshoh Saloxiddin o‘g‘li – “Raqamli iqtisodiyot sharoitida virtual pul o‘tkazmalari va kriptovalyutadan foydalanish bilan bog‘liq jinoyatchilikning kriminologik xususiyatlari” **173**

29. Латипов Элдор Икромович – “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва уларнинг аналоглари билан қонунга хилоф муомала қилишда қидирувдаги шахсларни аниқлашнинг замонавий криминологик жиҳатлари” **179**

30. Чориев Анвар Қўзиевич – “Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш жиноятининг объектив белгилари” **185**

31. Тошқулов Ғайрат Эркабаевич – “Рақамлаштириш шароитида холислар институтини такомиллаштириш: криминоген хавфлар ва уларни бартараф этиш механизмлари” **191**

32. Kutlimuratov Maxmudjon Sharipbayevich – “Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida kriminogen xavfni baholash va manzilli profilaktikani takomillashtirish” **196**

33. Султанов Даврон Иброхимович – “Самарқанд вилоятидаги “қизил” тоифадаги маҳаллаларда жиноятчилик профилактикаси: илмий-манзилли ёндашув” **205**

34. Jurayev Zoxidjon Ashurovich – “O‘g‘irlik jinoyatchiligining kriminologik tavsifi va zamonaviy tendensiyalari” **214**

35. Салимова Дилноза Илҳам қизи – “Электрон тўлов воситалари орқали содир этиладиган фирибгарлик учун жиноий жавобгарлик: жиноят таркиби таҳлили ва қонунчиликни такомиллаштириш муаммолари” **220**

36. Qo‘chqarova Sarvinoz Vahob qizi – “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklar profilaktikasini tashkil etish: huquqiy-kriminologik tahlil” **227**

37. Allambayev Javlonbek Rustamovich – “Raqamli texnologiyalar sharoitida bojxona rejimlari bilan bog‘liq ma’muriy huquqbuzarliklar to‘g‘risidagi ishlarni yuritishning ayrim masalalari” **231**

38. Nurullaeva Laylo Xayrulloevna – “Raqamli muhitda gender asosidagi kiberzo‘ravonlik: sextortion va intim materiallarni roziliksiz tarqatishning kriminologik xususiyatlari va profilaktika mexanizmlari” **234**

39. Boliyev Umar Usmonovich – “Jinoyatchilikning oldini olish va unga qarshi kurashishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish” **247**

40. Ниматов Шерзод Ниматжонович – “Вояга етмаганлар томонидан содир этиладиган ўғирликлар профилактикасида рақамли технологияларни қўллашнинг амалий механизми” **255**

41. Кодиркулов Ануш Саидкулович – “Криминологические аспекты обеспечения безопасности в киберпространстве: от теоретического анализа детерминант к практике предупреждения” **260**

42. Urinkulov Odiljon Naziraliyevich – “Ko‘p manbali ma’lumotlar asosida kiberfiribgarliklarni aniqlash usullari” **264**

43. Atajanov O‘tkir Mamatsalayevich – “Mahallada xavfga yo‘naltirilgan profilaktika: empirik tahlil asosida raqamli xavfsizlik profilini shakllantirish” **271**

44. Adxamov Zafar Akbarovich – “Ilgari sudlangan shaxslar o‘rtasida huquqbuzarliklarning yakka tartibdagi profilaktikasining nazariy-huquqiy asoslari” **280**

45. Shermatova Nazokat Safarovna – “Kursantlarning kasbiy-psixologik tayyorgarligini takomillashtirishda fan, ta’lim va huquqni muhofaza qilish amaliyoti integratsiyasi” **289**

46. Mannonov Avazbek Mirzanazarovich – “Jinoyatga oid arizalar, xabarlar va boshqa ma’lumotlarni ko‘rib chiqishni raqamlashtirish: muammo va yechimlar” **294**

47. Abdumalikov Alisher Abdulazizovich – “Voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarning oldini olishda hamkorlikni tashkil etish: muammo va yechimlar” **300**

Kriminologiyaning dolzarb masalalari: Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami (2026-yil 25-sentyabr). – T.: O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti, 2026. – 313 b.

Muharrirlar: B.A. Yarov, D.B. Mamarajabova
Texnik muharrir: Z.M. Oxunov

O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti,
100187, Tos’hkent s’h., Buyuk ipak yo‘li ko‘chasi, 243.